

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/214986,Aleksander-Kaminski-Komendant-glowny-Organizacji-Malego-Sabotazu-Wawer.html>
27.02.2026, 00:07

Aleksander Kamiński - Komendant główny Organizacji Małego Sabotażu „Wawer”

Polski pedagog, wychowawca, profesor nauk humanistycznych, współtwórca metodyki zuchowej, instruktor harcerski, harcmistrz, żołnierz Armii Krajowej oraz jeden z ideowych przywódców Szarych Szeregów, przewodniczący Prezydium Rady Naczelnej Związku Harcerstwa Polskiego. Autor najsłynniejszej książki czasu okupacji „Kamienie na szaniec” zmarł 15 marca 1978 roku.

[Armia Krajowa](#) [Harcerstwo](#) [Konspiracja](#) [Kultura](#) [Okupacja niemiecka](#)

15.03

Aleksander Kamiński urodził się 28 stycznia 1903 r. w Warszawie. Był synem Jana Kamińskiego (farmaceuty) i Petroneli Kaźmierczak. W 1905 r. wyjechał wraz z rodzicami do Kijowa, gdzie ukończył rosyjską 4-klasową szkołę powszechną, potem w 1914 r. przeniósł się do Rostowa, a w 1916 r. do Humania. Po powrocie do kraju (w marcu 1921 r.) kontynuował naukę w Gimnazjum Kazimierza Kulwiecia w Warszawie, otrzymując tu w czerwcu 1922 r. świadectwo dojrzałości. Następnie studiował historię i archeologię na Uniwersytecie Warszawskim i w styczniu 1928 r. uzyskał dyplom magistra.

W 20-lecie międzywojennym Aleksander Kamiński zaangażował się w działalność Związku Harcerstwa Polskiego. Był twórcą metodyki zuchowej (przy współpracy z Jadwigą Zwolakowską) oraz autorem powieści, stanowiących równocześnie podręczniki metodyczne dla instruktorów zuchowych w Organizacji Harcerzy ZHP: „Antek Cwaniak” (1932), „Książka wodza zuchów” (1933) i „Krąg rady” (1935).

Po wybuchu II wojny światowej Kamiński wszedł w skład Komendy Pogotowia Harcerzy, a po kapitulacji stolicy kierował prowizorycznym domem dziecka dla dzieci osieroconych podczas oblężenia Warszawy. Od października 1939 r. był członkiem ścisłej Głównej Kwatery („Pasieka”) Szarych Szeregów. W tym samym miesiącu stał się również członkiem organizacji konspiracyjnej Służba Zwycięstwu Polski, przemianowanej później na Związek Walki Zbrojnej, a 14 stycznia 1942 r. na Armię Krajową.

Aleksander Kamiński stanął na czele Organizacji Małego Sabotażu „Wawer”, którą kierował do Powstania Warszawskiego. Powyższa organizacja była podporządkowana Komendzie Głównej Związku Walki Zbrojnej. Stawiała sobie za cel prowadzenie propagandy antyhitlerowskiej i zwalczanie propagandy niemieckiej, stosowała głównie techniki małego sabotażu. Nazwa została przyjęta od miejsca zbrodni dokonanej przez Niemców w nocy z 26/27 grudnia 1939 r. na 107 Polakach w podwarszawskim Wawrze. Organizację tworzyli m.in. harcerze 23 WDH, późniejsi bohaterowie Szarych Szeregów: Tadeusz Zawadzki (Zośka), Aleksy Dawidowski (Alek), Jan Bytnar (Rudy) i inni. Na murach Warszawy zaczęły się pojawiać napisy „Wawer pomścimy”.

„Wawer” organizacyjnie podlegał Biuru Informacji i Propagandy KG AK. W 1942 r. było to ok. 200 osób. 10 stycznia 1942 r. w okupowanej Warszawie zespoły Organizacji Małego Sabotażu „Wawer” zamazały ok. 250 tablic z niemieckimi nazwami ulic i rozrzuciły 40 tys. ulotek z tekstem noworocznego przemówienia prezydenta RP Władysława Raczkiewicza. W tym samym czasie, od wiosny 1942 r., zaczął się pojawiać w przestrzeni publicznej całej Warszawy znak Polski

Walczącej, składający się z liter „P” i „W” – na murach, płotach, tablicach ogłoszeniowych, słupach elektrycznych, przystankach tramwajowych, a w postaci stempli nawet na egzemplarzach okupacyjnej gazety. Twórcami przedstawień znaku „kotwicy walczącej” byli właśnie harcerze z organizacji „Wawer”.

13 marca 1942 r. Organizacja Małego Sabotażu "Wawer" umieściła na cokole pomnika Mikołaja Kopernika w Warszawie napis: „W odwet za zniszczenie pomnika Kilińskiego zarządzam przedłużenie zimy o 6 tygodni. (-) Mikołaj Kopernik astronom”. Tego samego dnia Maciej Aleksy Dawidowski "Alek" z "Wawra" napisał na murach Muzeum Narodowego w Warszawie: „Ludu W- wy jam tu. Kiliński Jan”.

Aleksander Kamiński był też redaktorem „Biuletynu Informacyjnego”, pisma Polskiego Państwa Podziemnego, które redagował do ostatnich dni Powstania. Ponadto, na podstawie relacji Tadeusza „Zośki” Zawadzkiego o kolegach z 23. Warszawskiej Drużyny Harcerskiej m.in. Janie Bytnarze i Aleksym Dawidowskim, sporządzonej po akcji pod Arsenalem w kwietniu 1943 r., napisał książkę pt. „Kamienie na szaniec”. Jedną z najważniejszych pozycji literatury polskiej okresu wojennego. Pierwsze wydanie ukazało się w podziemiu w 1943 r.:

„Gdy pisałem „Kamienie”, to przecież pisałem o zaprzyjaźnionych ze sobą chłopcach. Więc, gdy zdecydowałem się pisać dokonałem tego w ciągu kilku dni, może tygodnia. Odczuwałem to tak, jakbym był medium, przez które wypowiada się wielka siła, siła podstawowych wartości” – wspominał Kamiński po latach.

„Kamienie” opowiadają o losach harcerzy Szarych Szeregów. Pod innymi pseudonimami skrywali się Rudy, Alek, Zośka. Braterstwo, odpowiedzialność, lojalność – to była podstawa ich życia, najważniejsze jego wartości, o których pisał Kamiński.

Aleksander Kamiński przeżył wojnę i Powstanie Warszawskie. Próbował działać w harcerstwie, ale szybko, bo już w 1949 r. został z niego usunięty jako reakcyjny ideolog. Próbował jeszcze raz, po Październiku '56. Ustąpił, gdy harcerstwo coraz bardziej stawało się podporządkowane ideologicznie PZPR.

Pracował na Uniwersytecie Łódzkim, w katedrze pedagogii specjalnej, gdzie został profesorem. Na emeryturze wrócił do Warszawy. Zmarł 15 marca 1978 r. Został pochowany na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie w kwaterze Harcerskiego Batalionu Armii Krajowej „Zośka” (A20-1-13). Spoczął obok Zośki, Rudego i Alka.

Dowiedz się więcej:

- [Ewa Wójcicka: Wojenne losy „Kamieni na Szaniec”](#)
- [Anna Marcinkiewicz-Kaczmarczyk: Jan Bytnar „Rudy” we wspomnieniach Tadeusza Zawadzkiego „Zośki”](#)
- [Publikacja: Między Kamińskim i Kuroniem. Ewolucja Związku Harcerstwa Polskiego w latach 1956-1964](#)
- [Publikacja: Światowe harcerstwo. Związek Harcerstwa Polskiego na obczyźnie w latach 1918-2018. Studia, szkice i materiały](#)
- [Publikacja: Sto lat harcerstwa](#)
[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

IpN bu 0644/441
2269/R

**KAMIEŃ
NA
SZANIEC**

strona: 0091

Okladka wydania drugiego „Kamieni na szaniec”, opublikowanego przez Podziemny Dom Wydawniczy M.K. i S-ka w 1944 r. (z zasobu IPN)